

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเบื้องต้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 650 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยโปรแกรม SPSS VERSION 12.0 และการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยโปรแกรม LISREL VERSION 8.72 ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การสรุปที่ได้จากงานวิจัย เป็นการสรุปที่สอดคล้องจุดมุ่งหมายการวิจัยและขั้นตอนของการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง จำนวน 6 ตัว โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ตัวแปรอิสระ 2) ตัวแปรตาม และตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 32 ตัว

1.1.1 ตัวแปรอิสระ มีทั้งหมด 5 ตัว จำแนกเป็นตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 2 ตัว คือ 1) ปัจจัยด้านชีวิตสังคม 2) ปัจจัยด้านสถานการณ์

ปัจจัยด้านชีวิตสังคม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) อายุ 2) เพศ 3) วุฒิทางการศึกษา 4) ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร

ปัจจัยด้านสถานการณ์ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูและผู้ร่วมงาน 2) การติดต่อประสานงาน 3) ความสามารถของผู้ร่วมงาน 4) โครงสร้าง ภารกิจและการบริหาร 5) บริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม

1.1.2 ตัวแปรอิสระ มีทั้งหมด 5 ตัว จำแนกเป็นตัวแปรแฝงภายใน จำนวน 4 ตัว คือ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะ 2) ปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 4) ประสิทธิภาพในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจัยด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) บุคลิกภาพ 2) ความสามารถ 3) คุณธรรม 4) ความเชี่ยวชาญ 5) การมีวิสัยทัศน์

ปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ทักษะการมอบหมายงาน 2) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ 3) ทักษะเชิงเทคนิค 4) ทักษะความคิดรวบยอด 5) ทักษะการใช้ข้อมูล สารสนเทศ 6) ทักษะการตัดสินใจ 7) ทักษะการติดตามและประเมินผล

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน 2) ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง 3) ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนา 4) ภาวะผู้นำแบบกำกับดูแล 5) ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย

ประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ความสำเร็จของงาน 2) ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน 3) การยอมรับจากสังคม 4) ความสำเร็จในการผลิตนักเรียน 5) การทำงานเป็นทีม 6) การพัฒนา

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการตรวจสอบรูปแบบจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้ตัวแปรแฝง จำนวน 6 ตัว โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ตัวแปรอิสระ 2) ตัวแปรตาม และตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 37 ตัว

2.1.1 ตัวแปรอิสระ มีทั้งหมด 5 ตัว จำแนกเป็นตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 2 ตัว คือ 1) ปัจจัยด้านชีวิตสังคม 2) ปัจจัยด้านสถานการณ์

ปัจจัยด้านชีวสังคม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) อายุ 2) เพศ
3) สถานภาพการสมรส 4) สถานภาพทางวิชาชีพ 5) ฐานะทางเศรษฐกิจ 6) วุฒิทางการศึกษา
7) ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร

ปัจจัยด้านสถานการณ์ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ร่วมงาน 2) การติดต่อสื่อสารและประสานงาน 3) ความสามารถของผู้ร่วมงาน 4) ระบบการบริหารงาน 5) บริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม

2.1.2 ตัวแปรอิสระ มีทั้งหมด 5 ตัว จำแนกเป็นตัวแปรแฝงภายใน จำนวน 4 ตัว คือ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะ 2) ปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 4) ประสิทธิภาพในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจัยด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) บุคลิกภาพ 2) ความสามารถ 3) คุณธรรม 4) ความเชี่ยวชาญ 5) การมีวิสัยทัศน์

ปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ทักษะการมอบหมายงาน 2) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ 3) ทักษะเชิงเทคนิค 4) ทักษะความคิดรวบยอด 5) ทักษะการใช้ข้อมูล สารสนเทศ 6) ทักษะการตัดสินใจ 7) ทักษะการติดตามและประเมินผล 8) ทักษะการบริหารความขัดแย้ง 9) ทักษะการจัดการความรู้

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน 2) ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง 3) ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนา 4) ภาวะผู้นำแบบกำกับดูแล 5) ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย

ประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ความสำเร็จของงาน 2) ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน 3) การยอมรับจากสังคม 4) ความสำเร็จในการผลิตนักเรียน 5) การทำงานเป็นทีม 6) การพัฒนาสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเบื้องต้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 37 ตัว มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .102 ถึง .876 แต่ก็มีตัวแปรสังเกตได้บางคู่มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

ตัวแปรอายุ คู่กับ ความสามารถ ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง และการทำงานเป็นทีม

ตัวแปรเพศชาย คู่กับบุคลิกภาพ ทักษะการติดตามและประเมินผล

ตัวแปรสถานภาพสมรส คู่กับ ทักษะการใช้ข้อมูล สารสนเทศ และทักษะการจัดการความรู้

ตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจ คู่กับ บุคลิกภาพ วุฒิทางการศึกษา ระบบการบริหารงาน ทักษะการบริหารความขัดแย้ง ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย และการยอมรับจากสังคม

ตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร คู่กับ ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการติดตามและประเมินผล และความสำเร็จของงาน

ตัวแปรการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ร่วมงาน คู่กับ ฐานะทางเศรษฐกิจ

ตัวแปรการติดต่อสื่อสารและประสานงาน คู่กับ บุคลิกภาพ อายุ เพศชาย สถานภาพสมรส และสถานภาพทางวิชาชีพ

ตัวแปรระบบการบริหารงาน คู่กับ เพศชาย และ ฐานะทางเศรษฐกิจ

ตัวแปรบริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม คู่กับ เพศชาย และฐานะทางเศรษฐกิจ

3.2 ตัวแปรสังเกตได้บางตัวที่มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

ตัวแปรวุฒิทางการศึกษา คู่กับ อายุ

ตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร คู่กับ วุฒิทางการศึกษา

3.3 ตัวแปรบางคู่มีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

ตัวแปรอายุ คู่กับ ทักษะการติดตามและประเมินผล

ตัวแปรเพศชาย คู่กับ ความสามารถ คุณธรรม ความเชี่ยวชาญ การมีวิสัยทัศน์ ทักษะการมอบหมายงาน ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะการใช้ข้อมูล สารสนเทศ ทักษะการตัดสินใจ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบกำกับดูแล ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ความสำเร็จของงาน การยอมรับจากสังคม ความสำเร็จในการผลิตนักเรียน การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาสถานศึกษา

ตัวแปรสถานภาพทางวิชาชีพ คู่กับ บุคลิกภาพ ความสามารถ คุณธรรม ความเชี่ยวชาญ ทักษะการมอบหมายงาน ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการติดตามและประเมินผล ทักษะการบริหารความขัดแย้ง ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบกำกับดูแล ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ความสำเร็จของงาน การยอมรับจากสังคม และความสำเร็จในการผลิตนักเรียน

ตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจ คู่กับ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ การมีวิสัยทัศน์ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ทักษะการติดตามและประเมินผล ทักษะการจัดการความรู้ ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนา ภาวะผู้นำแบบกำกับดูแล ความสำเร็จในการผลิตนักเรียน การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาสถานศึกษา

ตัวแปรวุฒิทางการศึกษา คู่กับ บุคลิกภาพ ความสามารถ คุณธรรม การมีวิสัยทัศน์ ทักษะการมอบหมายงาน ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการติดตามและประเมินผล ทักษะการจัดการความรู้ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนา ภาวะผู้นำแบบกำกับดูแล ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ความสำเร็จของงาน ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน การยอมรับจากสังคม ความสำเร็จในการผลิตนักเรียน การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาสถานศึกษา

ตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร คู่กับ ความสามารถ การมีวิสัยทัศน์ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะการใช้ข้อมูล สารสนเทศ ทักษะการบริหารความขัดแย้ง ทักษะการจัดการความรู้ ภาวะผู้นำแบบ

การเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนา ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน ความสำเร็จในการผลิตนักเรียน การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาสถานศึกษา

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์กัน
ดังนี้

ตัวแปรสังเกตได้ในปัจจัยด้านชีวิตสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง -.189 ถึง .507 โดย พบว่า อายุ กับ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร มีความสัมพันธ์กันสูงสุด และ พบว่า อายุ กับ วุฒิทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด

ตัวแปรสังเกตได้ในปัจจัยด้านสถานการณ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .074 ถึง .720 โดย พบว่า บริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม กับ การติดต่อสื่อสารและประสานงาน มีความสัมพันธ์กันสูงสุด และความสามารถของผู้ร่วมงาน กับ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด

ตัวแปรสังเกตได้ในปัจจัยด้านคุณลักษณะ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง -.025 ถึง .876 โดย พบว่า การมีวิสัยทัศน์ กับ ความเชี่ยวชาญ มีความสัมพันธ์กันสูงสุด และฐานะทางเศรษฐกิจ กับ การมีวิสัยทัศน์ มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด

ตัวแปรสังเกตได้ในปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง -.049 ถึง .838 โดย พบว่า ทักษะเชิงเทคนิค กับ ทักษะมนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กันสูงสุด และสถานภาพทางวิชาชีพ กับ ทักษะการจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด

ตัวแปรสังเกตได้ในปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง -.029 ถึง .834 โดย พบว่า ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนา กับ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย และภาวะผู้นำแบบกำกับดูแล กับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กันสูงสุด และภาวะผู้นำแบบนักพัฒนา กับ สถานภาพทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด

ตัวแปรสังเกตได้ในปัจจัยด้านประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง -.036 ถึง .789 โดย พบว่า การยอมรับจากสังคม กับ ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน มีความสัมพันธ์กันสูงสุด สถานะทางสังคม กับ การทำงานเป็นทีม มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด

3.5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวบที่ 341

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รอบที่ 341 โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL MODEL : Linear Structural Relationship) วิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ คือ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 247.75 ที่ระดับนัยสำคัญ $p = 0.87$ ระดับองศาอิสระ มีค่าเท่ากับ 274 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 0.904 ดัชนีความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1.00 และดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.019 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 0 นั้นแสดงว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน กับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน โดยนำเสนอตามรายละเอียดของปัจจัยแต่ละด้านดังนี้

ปัจจัยด้านชีวิตสังคม พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร สถานภาพสมรส ฐานะทางเศรษฐกิจ เพศชาย สถานภาพทางวิชาชีพ และวุฒิทางการศึกษา ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.80, 0.62, 0.61, 0.55, 0.30, 0.02 และ -0.01 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านสถานการณ์ พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม ระบบการบริหาร การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ร่วมงาน การติดต่อสื่อสารและประสานงาน และความสามารถของผู้ร่วมงาน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.86, 0.85, 0.80, 0.80, และ 0.62 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านคุณลักษณะ พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีวิสัยทัศน์ ความเชี่ยวชาญ บุคลิกภาพ ความสามารถ และคุณธรรม ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.94, 0.94, 0.88, 0.87, และ 0.82 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการมอบหมายงาน ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการบริหาร ความขัดแย้ง ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการใช้ข้อมูล สารสนเทศ และทักษะการติดตามและประเมินผลค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.91, 0.91, 0.90, 0.88, 0.87, 0.86, 0.83, 0.83 และ 0.83 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนา ภาวะผู้นำแบบกำกับดูแล ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย และภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.92, 0.92, 0.91, 0.91 และ 0.81 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความสำเร็จของงาน ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน การยอมรับจากสังคม การทำงานเป็นทีม การพัฒนาสถานศึกษา และความสำเร็จในการผลิตนักเรียน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.90, 0.87, 0.87, 0.85, 0.85 และ 0.83 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ตามข้อค้นพบคือ 1) อภิปรายผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) อภิปรายผล การสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) อภิปรายผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง รูปแบบเบื้องต้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผล ในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีรายละเอียดของ การอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตัวแปรแฝง 6 ตัว คือ ปัจจัยด้านชีวิตสังคมและปัจจัย ด้านสถานการณ์ซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรแฝงภายนอก ปัจจัยด้านคุณลักษณะ ปัจจัยด้านทักษะ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านภาวะผู้นำซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรแฝงภายใน ทั้ง 5 ปัจจัย ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ นั้น พิจารณาได้จากตัวแปรสังเกตได้ ที่ผู้วิจัยนำเสนอ สอดคล้อง กับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยด้านชีวิตสังคม (เกียรติกำจร กุศล, 2547 ; ธรินธร นามวรรณ , 2548 ; ชนกพร บัวสุข, 2545 ; ธีระ รุญเจริญ, 2543 ; สุวรรณ นรพักตร์, 2545)

ต่างมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน ผู้อำนวยการสถานศึกษาจะปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผล ได้นั้น ต้องมีวุฒิการศึกษา มีประสบการณ์ทางด้านวิชาการและการบริหารงาน อายุ อายุราชการ ประสบการณ์ทำให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน และที่สำคัญยังต้องมี ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารด้วย ปัจจัยด้านสถานการณ์ (เกียรติกำจร กุศล, 2547; ภารดี อนันต์นาวิ, 2545 ; อาคม สมบัติแก้ว, 2542; Hersey & Blanchard, ; 1993 Fiedler, 1967) ต่างมี แนวคิดที่ว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาจะปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผล จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญอยู่ ต้องมีช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็ว เข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อมขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทิศทางการเมือง ขณะเดียวกันควรวางตัวให้ ผู้ร่วมงาน ชุมชนเกิดความศรัทธา ซึ่งตรงกันข้ามกับแนวคิดของฟิดเลอร์ เจ้าของทฤษฎี สถานการณ์ของฟิดเลอร์ (Fiedler's contingency theory) ที่กลับมองว่าผู้อำนวยการสถานศึกษา จะปฏิบัติงาน ให้เกิดประสิทธิผลนั้นจะต้องสามารถปรับแก้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ให้สอดคล้องกับ เป้าหมายขององค์กร ต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงาน และใช้อำนาจ ตำแหน่ง อย่างเหมาะสม ปัจจัยด้านคุณลักษณะ (ทรงสิทธิ์ ยืนชีวิต, 2543 ; ชนกพร บัวสุข, 2545 ; วาด หนูมา, 2540; พรนิภา ลิ้มปยอคม, 2545 ; ดนัย เทียนพุด, 2544) ต่างสรุปว่า ผู้อำนวยการ สถานศึกษาจะปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผล นั้นจำเป็นต้องมีความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ขณะเดียวกันควรมีไหวพริบ สติปัญญา ปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาด วาง ตนเสมอต้นเสมอปลายต่อการประพฤติดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมี ส่วนร่วม (กฤษณะ สุพงษ์, 2545 ; สมภูมิ รวีวรรณ, 2542 ; ตรีนารถ กลิ่นชั้น, 2547 ; ถวิล มาตร เลี่ยม, 2545; วิเชียร ชิวพิมาย, 2539; Easton, 1974 ; Ford, 1999; Ghiselli, 1971) ต่างมีแนวคิด ว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาจะปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผล จำเป็นต้องประสานความสัมพันธ์อัน ดีกับชุมชน ผู้ปกครองและใช้การเมืองเพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาโรงเรียน มีวิธีการอบรมและ มอบหมายงานที่สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและลักษณะของครู มีวิธีการที่จะ บริหารงานเป็นทีมและปรับปรุงงานตลอดเวลาโดยมีการบันทึกหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร ในขณะที่ประสบปัญหาผู้บริหารต้องตัดสินใจเลือกปัญหาที่สำคัญและแก้ไขอย่างรีบด่วน โดยการ นำข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงานมาประกอบการพิจารณาการตัดสินใจ การที่องค์กรสามารถดำรงอยู่ ได้ผู้นำย่อมเป็นตัวจักรสำคัญของการกำหนดนโยบาย วางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและ ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรทุกคนโดยเห็นความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน ปัจจัยด้านภาวะ ผู้นำ (วาด หนูมา, 2540 ; วัชรวิทย์ บัณฑิตภุทิต, 2545 ; วาด หนูมา, 2540 ; เชาวฤทธิ์ พัวงาม ประเสริฐ, 2547 ; ภารดี อนันต์นาวิ, 2545 ; สวัสดิ์ โพธิวัฒน์, 2548 ; ธิดาวรรณ นาคเสน, 2541;

อุทัย บุญประเสริฐ, 2545 ; อาคม สมบัติแก้ว, 2542 ; Rensis, 2006 ; Marlay, 2003) ต่าง
 แนวคิดว่าคุณค่าที่จะมีภาวะผู้นำนั้น เป็นบุคคลที่สามารถให้อิทธิพลของตนหรืออำนาจตาม
 ตำแหน่งหน้าที่ เพื่อให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเป้าหมายขององค์กร ผู้นำควรต้องให้หลัก
 ประชาธิปไตย สนับสนุน ส่งเสริมผู้ร่วมงาน กระจายความรับผิดชอบงานอย่างทั่วถึงตาม
 ความสามารถ ศักยภาพของผู้ร่วมงาน ขณะเดียวกันควรกำหนดนโยบาย วางแผนการปฏิบัติงาน
 กำหนดบทบาทหน้าที่ วิธีการทำงานของบุคลากรและมีกลไกควบคุม กำกับ ติดตามผลการ
 ดำเนินงานที่ ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ควรจัดให้มีคณะกรรมการวางแผนงานของสถานศึกษา
 และรายงานความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหาร แบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอความคิดเห็น
 ในการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ควรเพิ่มเส้นจากปัจจัยด้านชีวิตสังคมให้ส่งผลทางตรงกับปัจจัยด้านภาวะผู้นำ
 เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าอายุ สถานะทางวิชาชีพ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการ
 ปฏิบัติงานด้านการบริหาร เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อำนวยการมีภาวะผู้นำสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่าง
 ยิ่งเมื่อมีอายุมากขึ้นย่อมผ่านงาน ผ่านการฝึกฝน และพบกับเหตุการณ์ที่ต้องแก้ปัญหา หรือ
 ตัดสินใจมากขึ้นด้วย ซึ่งความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ
 นรพักตร์ (2545) เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ ทางการจัดการศึกษาของผู้บริหาร
 โรงเรียนประถมศึกษา โดยมีผลการวิจัยว่า ตัวแปรในปัจจัยด้านชีวิตสังคมของผู้บริหารโรงเรียนมี
 ความสัมพันธ์ทั้งทางบวกและทางลบกับวิสัยทัศน์กับการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ตัวแปร
 ในปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้นำ คือ พฤติกรรมผู้นำทั้งแบบมุ่งงานและแบบมุ่งความสัมพันธ์ ต่างก็มี
 ความสัมพันธ์ทางบวกกับวิสัยทัศน์ทางการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า
 เพศมีความสัมพันธ์กับการบริหารงาน ขณะเดียวกันสอดคล้องกับงานวิจัย (เกียรติกำจร ฤศ,
 2543) ที่เสนอว่าภูมิหลังของผู้นำองค์กรซึ่งจะมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นผู้ที่มี
 ประสบการณ์มีความรู้ความสามารถเฉพาะวิชาชีพนั้นๆ ความรู้ความสามารถทั่วไป โดยพิจารณา
 ได้จากวุฒิ การศึกษาที่ผ่านการรับรองจากสถาบันการศึกษา นอกจากความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ใน
 ตนจากการศึกษาแล้วจะต้องมีสิ่งที่ตกผลึกมาจากการศึกษาในสถาบัน การอบรม การแสวงหา

ความรู้เพิ่มเติมและจากการสังเคราะห์สิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมของการปฏิบัติงานมาเป็น
ประสบการณ์ของตนเอง

ควรตัดสินใจด้านสถานการณ์ที่ส่งผลไปยังปัจจัยด้านชีวิตสังคม เนื่องจาก
มีความสัมพันธ์กันน้อยมากในทางปฏิบัติ กล่าวคือตัวแปรแฝงปัจจัยด้านชีวิตสังคม ไม่ว่าจะเป็น
ตัวแปรสังเกตได้ ของ อายุ เพศ สถานภาพการสมรส สถานภาพทางวิชาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ
วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร ไม่ส่งผลต่อปัจจัยด้าน
สถานการณ์เพราะการเข้าสู่อาชีพครูไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูผู้สอน แม้กระทั่งพนักงานของรัฐ
ถูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ล้วนแล้วจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ต้องเข้าสังคม ปรับตัวเข้ากับ
สภาพแวดล้อมของชุมชน ของสถานศึกษา และที่สำคัญทุกคนต้องเข้าใจระบบบริหารงานของแต่ละ
สถานศึกษา โดยต้องศึกษาบทบาทหน้าที่ของตนเอง ของผู้ร่วมงาน อย่างไรก็ตามทางศึกษา
ย่อมเกิดขึ้นโดยการปฏิบัติจริงหรืออยู่ในสถานการณ์นั้นๆ ทุกคนต้องปรับตัวอยู่แล้ว

3. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผล
ในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างรูปแบบเชิง
สมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รอบที่ 341 โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL MODEL : Linear
Structural Relationship) วิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ
คือ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 247.75 ที่ระดับนัยสำคัญ $p = 0.87$ ระดับองศาอิสระ มีค่า
เท่ากับ 274 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 0.904 ดัชนีความกลมกลืน (GFI) มีค่า
เท่ากับ 0.98 ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1.00
และดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.019 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 0 นั้น
แสดงว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ
ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำส่งอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สูงเป็นอันดับหนึ่ง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่พบว่า ลักษณะภาวะผู้นำมีความสำคัญมากที่สุดต่อผู้บริหาร คือ การเอาใจใส่ การสนับสนุนผู้อื่น การมีจินตนาการที่สร้างสรรค์ การมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ การเป็นนักวิเคราะห์ การเป็นนักพัฒนา การเป็นนักออกแบบ การเป็นผู้ฝึกและการเป็นผู้เลี้ยง (ปิยพร รองพล, 2543 ; ลือชัย จันทรีไพบูลย์, 2546 ; อุทัย บุญประเสริฐ, 2545 ; อินทรน้อย มะลิชัยวงศ์, 2540) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัย ที่พบว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร มีองค์ประกอบหลักดังนี้ 1) การบริหารแบบมุ่งสัมพันธ์ 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) การทำงานเป็นทีมโดยเน้นความหลากหลาย 4) การบริหารที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง 5) การบริหารที่มุ่งเน้นผลสำเร็จของงาน 6) การบริหารแบบประชาธิปไตย 7) การบริหารแบบกระจายงาน และที่สำคัญต้องมีกลไกการควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา (กฤษดา ผ่องพิทยา, 2547 ; Marlay, 2003 ; Menesis – Trejo, 2003 ; Dickerson, 1996) ในขณะเดียวกันภาวะผู้นำนั้นมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ผู้อำนวยการเผชิญอยู่ (Hersey & Blanchard, 1993) ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวตรงกันข้ามกับแนวคิดของฟิดเลอร์ (Fiedler, 1967) ที่มองว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถปรับแก้สถานการณ์ที่เผชิญอยู่ให้สอดคล้องกับแบบภาวะผู้นำได้โดยการควบคุมสถานการณ์ที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงาน โครงสร้างของงาน ใช้อำนาจในตำแหน่งอย่างเหมาะสมและสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของบุคลากรภาวะผู้นำนั้นมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกมา พฤติกรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดของผู้นำ (Blake & Mouton, 1985) ความรับผิดชอบตั้งอยู่บนพื้นฐานความไว้วางใจมากกว่าการออกคำสั่ง ตามแนวรูปแบบภาวะผู้นำที่เรียกว่าตาข่ายการบริหาร (Managerial grid)

ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่งอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สูงเป็นอันดับสอง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดี ต้องมี ภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิฐาน นอกจากนี้ยังต้องมีสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และประชาชนมีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ มีความสามารถรอบด้าน กระตือรือร้น จริงใจ มีศรัทธาต่อผู้ร่วมงาน วิชาชีพ และมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการศึกษา (กิตติมา บริดีติลล, 2529 ; กัมปนาท จันดีศาต, 2535 ; พันทอง ศรีตัน, 2531 ; ดนัย เทียนพุด, 2531 ; จันทราณี สงวนนาม, 2535) ผู้บริหารจะต้องเป็นสัญลักษณ์ขององค์กร ต้องมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาดี มีการตัดสินใจ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน

ของข้อมูล มีความรอบคอบและใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจผู้บริหารที่ดีต้องมั่นคงต่อระเบียบ กฎหมาย วรรณคดีให้ผู้ร่วมงานมีคุณธรรม จริยธรรมด้วยในปัจจุบันการบริหารงานราชการ รัฐวิสาหกิจหรือทุกภาคส่วน กำหนดให้ใช้หลักธรรมาภิบาล(Good Governance) ที่ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความเสมอภาค หลักความคุ้มค่าและหลักการมีส่วนร่วม (กระทรวงศึกษาธิการ,2546) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาคุณสมบัติผู้นำที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ในรัฐเซาท์อีสเทิร์น ที่พบว่า คุณสมบัติผู้นำที่ประสบผลสำเร็จส่วนมาก มีประสบการณ์ระดับอุดมศึกษามาก่อน มีความสามารถในการทำงานกับประชาชน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้และมีความคิดสร้างสรรค์ (Easton, 1974) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของยุคลีที่พบว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นสามารถประเมินได้จาก 1) ผลงานที่ปรากฏ 2) ความเป็นที่นิยมยกย่อง 3) มีความเชี่ยวชาญ 4) การมีคุณภาพชีวิตที่ดี 5) การมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองผู้ร่วมงานและหน่วยงาน (Yuki,1998)

ปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่งอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สูงเป็นอันดับสาม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่พบว่า ทักษะที่จำเป็นสำหรับ การบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิผล ได้แก่ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการจัดการศึกษา ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะการวางแผนทักษะการติดตามและประเมินผล (คำรน ล้อมในเมือง และรุ่งฟ้า ล้อมในเมือง,2544 ; ปรีชา ยอดแก้ว,2545 ; จริฎ จิตอร่าม,2545 ; สมภูมิ รวีวรรณ,2542 ; สมณิตย์ ทองลิ้ม ,2545) ผู้นำองค์กรจำเป็นต้องมีทักษะเฉพาะด้านที่สำคัญได้แก่ ทักษะทางด้านเทคนิควิธีการที่เน้นความชำนาญการด้านการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การกำกับติดตามคุณภาพการใช้เครื่องมือสำหรับการประเมินผล การปฏิบัติงานตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ที่เน้นความชำนาญในด้านการมองเห็นความสำเร็จในอนาคต การคาดการณ์ หยั่งรู้ การสร้างมนุษยสัมพันธ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่เพียงพอ ประกอบกับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลอย่างมีเหตุผลตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เน้นความชำนาญเชิงจิตวิทยา สามารถมองเห็นคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันทางศักยภาพ สร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้ร่วมงานจนเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์,2545 ; กฤษณะ สุพงษ์,2545) ยังมีข้อค้นพบในการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พบว่า การทำงานต้องมีการ สื่อสารแบบเปิด มีกระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจที่สืบบนพื้นฐานของข้อมูลที่ต้องการ (ถวิล มาตรเลี่ยม,

2545) นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาความสามารถในการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับ ความสำเร็จของ การปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการสื่อสาร ความรอบรู้ในงานความสามารถใน การตัดสินใจ (Ghiselli,1971 ; Sergiovanni ,1989)

ปัจจัยด้านสถานการณ์ ส่งอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สูงเป็นอันดับสี่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่พบว่า การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลนั้น ผู้นำจำเป็นต้องปรับ รูปแบบของตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญอยู่ (Hersey & Blanchard, 1993) แต่แนวคิดของฟิดเลอร์ (Fiedler 's Contingency theory) ที่กล่าวว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ นั้น ผู้นำต้องปรับแก้สถานการณ์ที่เผชิญอยู่ให้ได้ จะต้องควบคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งต้องปรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน โครงสร้างของงาน ต้องวางตัวอย่างและใช้อำนาจ อย่างเหมาะสม (Fiedler, 1967) จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผล ทางบวกและทางตรงสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยสถานการณ์โรงเรียน (ภารดี อนันต์นาวิ ,2545) การพัฒนา งานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษานั้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเรื่องข้อมูลสารสนเทศ โดยการให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้ควรทำ ความเข้าใจกับผู้ร่วมงานให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ต่อภาระงานที่ตนรับผิดชอบร่วมกันและที่สำคัญ ต้องศึกษาบริบท วัฒนธรรมองค์กร ก่อนที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่วนบุคคล (เกรียงศักดิ์ ศิริ มงคล, 2541) นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบที่ว่า การสร้างทีมงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารควรต้อง มีเวลาสัมพันธ์กับชุมชน ยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานเป็นผู้ประสานงานที่ ดี มีเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในทีมงานและมีความเข้าใจถึงความ เป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน (วาด หนูมา,2545 ; ตรีนารถ กลิ่นชื่น ,2547 ; วันชัย รอด ฉาย, 2544 ; วชิรวิทย์ บัณฑิตภุริทัต,2545)

ปัจจัยด้านชีวสังคม ส่งอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่ำสุด (-0.03)โดยมีทิศทางตรงกันข้ามข้อค้นพบนี้ไม่ สอดคล้อง กับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่พบว่า อายุ วุฒิทางการศึกษา สถานภาพ ตำแหน่ง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง การเข้าสู่ตำแหน่ง มีผลต่อบทบาทการบริหารงานของ ผู้บริหาร (ธีระพงษ์ สุพรรณ,2543) ผู้บริหารที่สามารถบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตาม เป้าหมายนั้นต้องมีความรู้ ความสามารถที่พิจารณาได้จากวุฒิการศึกษาที่ผ่านการรับรองจาก สถาบันการศึกษา (เกียรติกำจร ฤศล, 2543) นอกจากนี้ ยังขัดแย้งกับข้อค้นพบที่ศึกษาปัจจัยที่

ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานของภาควิชา ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่พบว่า ตัวแปรที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรก คือ อายุราชการ รองลงมาคือ อายุ ส่วนตัวแปรที่มีความสำคัญลำดับสุดท้ายคือ เพศ (ธรินธร นามวรรณ, 2548)

ในข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ ปัจจัยด้านชีวิตสังคม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัว คือ อายุเฉลี่ย 49.5 ปี ฐานะทางเศรษฐกิจ โดยมีรายได้เฉลี่ย 35,028.39 บาท / เดือน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร เฉลี่ย 16.2 ปี ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สถานภาพสมรส สถานภาพทางวิชาชีพเป็นผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ วุฒิต่างการศึกษาปริญญาโท จากการพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ เป็นไปได้ว่าปัจจุบันมี การคมนาคม การสื่อสาร เทคโนโลยีที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว สามารถค้นหาข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้จากเครือข่าย อินเทอร์เน็ต (Internet) หรือแม้กระทั่งโทรศัพท์มือถือ การกระจายเสียงระบบเอเอ็ม (AM) ระบบเอฟเอ็ม (FM) ขณะเดียวกันหน่วยงานต้นสังกัด อาทิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือหน่วยงาน องค์กรอื่น ๆ มีการจัดอบรม สัมมนา ประชุมอย่างต่อเนื่องและยังติดตามวัดและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการด้วย อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้มีโครงการสัมฤทธิ์บัตร ซึ่งเปิดบริการทางวิชาการให้ผู้สนใจเรียนเป็นชุดวิชา โดยใช้ระยะเวลาช่วงสั้น ๆ เป็นผลทำให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี โอกาสในการปรับปรุง พัฒนาตนเองได้หลายช่องทาง จึงทำให้ปัจจัยด้านชีวิตสังคมส่งอิทธิพลทางตรง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ยังมีการประชุมคณะอนุกรรมการวิสามัญเฉพาะกิจปรับปรุงเกณฑ์ การเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการจนถึงวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ความเห็นชอบในหลักการหลายเรื่อง อาทิ 1) ข้าราชการที่มีความผิดทางวินัยและจรรยาบรรณวิชาชีพ จะไม่มีสิทธิขอรับประเมินวิทยฐานะ แม้ว่าอยู่ในระหว่างขอประเมินวิทยฐานะ และผ่านการประเมินภายหลัง ก็จะไม่ให้ผ่าน และต้องคืนเงินวิทยฐานะ และ 2) การประเมินจะไม่ยึดหลักเกณฑ์ขั้นเงินเดือนว่าจะต้องได้เงินเดือนในระดับขั้นเท่าไรจึงจะขอประเมินได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ครูที่เก่ง เช่น ครูแห่งชาติ ซึ่งอาจยังไม่เข้าเกณฑ์ สามารถขอรับประเมินได้ เป็นต้น ส่วนการประเมินวิทยฐานะได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า จะแบ่งเป็นการประเมิน 2 ส่วน 1) เรื่องวินัย จรรยาบรรณ จะประเมินว่าผ่านหรือไม่ผ่านเท่านั้น ถ้าผ่านจะได้เข้ารับประเมินในขั้นตอนส่วนที่ 2) คือประเมินความเชี่ยวชาญการสอน ความชำนาญการของครู การพัฒนาผู้เรียน (วิจิตร ล้วน ก. คลัง ขงเงินวิทยฐานะ เข้า ครม. 24 กรกฎาคม 2550. มติชน, หน้า 26)

ในข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ ปัจจัยด้านชีวิตสังคม ส่งอิทธิพลทางอ้อมไปยังปัจจัยด้านภาวะผู้นำ โดยที่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ส่งอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้เปรียบเทียบลักษณะภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล กับการนำนโยบายไปใช้ ที่พบว่า อาจารย์ใหญ่ที่มีประสบการณ์น้อยกว่าต้องทำงานเสี่ยงมากกว่าอาจารย์ใหญ่ที่มีประสบการณ์มากกว่า เนื่องจากต้องจัดการกับความขัดแย้ง ที่มากกว่าและต้องจัดการกับคนอื่น ที่มีประสบการณ์มากกว่า (Menesis – Trejo, 2003) นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบในการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อภาวะผู้นำของคณบดี มากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านภูมิหลัง รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านสถานการณ์ องค์ประกอบด้านภูมิหลัง ประกอบด้วย 1) การมีประสบการณ์ทางด้านวิชาการ 2) การมีประสบการณ์ทางด้านการบริหาร 3) การมีทัศนคติต่อการเป็นผู้นำคณะ (เกียรติกำจร กุศล, 2547) อย่างไรก็ตามข้อค้นพบจากการศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร พบว่า อายุ ระดับการศึกษา เพศ และทฤษฎีที่ผู้บริหารยึดเป็นแนวทางในการตัดสินใจ มีผลต่อภาวะผู้นำและพฤติกรรมของผู้บริหาร (พันธุ์เทพ เทพกาญจนา, 2538)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่ง ควรมีคุณสมบัติในด้านภาวะผู้นำ ทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม สถานการณ์ คุณลักษณะ และชีวิตสังคมจึงสามารถนำองค์กรให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้ที่คิดว่าจะดำรงตำแหน่งในอนาคตควรต้องศึกษาปัจจัยด้านต่าง ๆ ให้ชัดเจน เพื่อปรับปรุงพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ

2. ความมื่ออิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม เรียงลำดับความมื่ออิทธิพลทางตรงจากมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านสถานการณ์ ปัจจัยด้านคุณลักษณะ และปัจจัยด้านชีวิตสังคม ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาควรนำไปเทียบเคียงกับปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเอง พัฒนางานให้เกิดประสิทธิผล

3. ข้อเสนอแนะต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะมีการทบทวนและประเมินตนเองว่ามีการบริหารแบบมีส่วนร่วมหรือไม่ การบริหารงานเกิดประสิทธิผลหรือไม่ โดยพิจารณาจากตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 6 ตัว คือ 1) ความสำเร็จของงาน 2) ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน 3) การยอมรับจากสังคม 4) ความสำเร็จในการผลิตนักเรียน 5) การทำงานเป็นทีม 6) การพัฒนาสถานศึกษา

4. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติ การสรรหา การคัดเลือก ผู้สมัครสอบเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือแม้กระทั่งการพัฒนาความรู้ ความสามารถผู้ที่ดำรงตำแหน่งแล้วก็ตาม

5. ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เพื่อใช้เป็นข้อมูลกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินคุณภาพภายนอก ของสถานศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี หรือผู้นำในองค์กรชุมชนต่าง ๆ เช่น ประธานกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบบูรณาการระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3. ควรมีการวิจัยเชิงพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำตัวแปรแฝงและตัวแปรที่สังเกตได้มาเป็นกรอบการวิจัยเพื่อผสมผสานทฤษฎี แนวคิด ตามบริบทของประเทศไทย ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน